

Professor, dr.jur.
Solsortvej 9
DK-2000 Frederiksberg

Tlf: 2127 9610

Arbejde:

Tlf: 3815 2622

Fax: 3815 2610

e-mail: jf.jur@cbs.dk

Foreningen af Danske Ral- og Sandsugere
c/o Dansk Byggeri
Nørre Voldgade 106
1015 København K

15. april 2009

jf/sg

JF 090414

I. Opgaven og grundlaget for denne

Jeg er oprindelig blevet bedt om at afgive en udtalelse om Udkast til Forslag til Lov om ændring af lov om råstoffer, for så vidt angår de heri indeholdte nye bestemmelser om tidsbegrænsning. Lovudkastet har været sendt i høring den 13. marts 2009, med svarfrist til den 20. s.m. Det er den 1. april 2009 fremsat i Folketinget som lovforslag L 190/2008-09. Den efterfølgende gennemgang vil derfor tage udgangspunkt i *lovforslaget*.

I forbindelse med opgaven har jeg modtaget det pågældende lovudkast, samt Høringssvar fra Foreningen af 20. marts 2009, og NOTAT af 25. marts 2008 fra Advokataktieselskabet Horten ved advokat Mogens Moe om den nye ordning vedrørende indvinding til havs af ral og vand til industriformål og om investeringsprofiler. Herudover har jeg modtaget skrivelse af 26. september 2008 fra Dansk Byggeri ved Henrik Fausing til By- og Landskabsstyrelsen om Udløb af indvindings-tilladelser til ral- og sandsugning. Jeg har derudover modtaget udskrift af Konkurrencerådets afgørelse af 22. juni 2005 om Konkurrencebegrænsende virkninger af råstoflovens §§ 19 og 20 (med fortrolige oplysninger udeladt), Miljøministerens svar herpå af 9. november 2005, samt Skov- og Naturstyrelsens skrivelse af 9. november 2005 til Udenrigsministeriet. Jeg har endvidere modtaget Notat af 23. august 2005 fra Skov- og Naturstyrelsen om konvertering af overgangsområder, samt 3 typer

tilladelser fra henholdsvis 2. december 2008, 16. december 2008 og 9. marts 2009.

Der har været afholdt møder den 23. og 30. marts 2009.

Af det modtagne materiale mener jeg at kunne lægge til grund, *for så vidt angår tidsbegrænsning*, at der med lovforslaget er tale om forslag til ændring af de bevillingsperioder, som meddeles (Den eksisterende lovs §§ 19 og 20, sammenholdt med lovforslagets §§ 20 og 20 a). Som en konsekvensændring rummer lovforslaget desuden en ændring af § 24, stk. 1, som dog ikke vil blive taget op i det følgende.

Besvarelsen af de rejste spørgsmål gør det derfor naturligt at indlede med en gennemgang af de eksisterende danske bestemmelser i råstofloven, specielt dennes §§ 19 og 20. Det vil ske nedenfor i afsnit II. Herefter ses der i afsnit III på lovforslagets §§ 20 og 20 a. I afsnit IV vil der blive foretaget en vurdering af lovforslagets bestemmelser om tidsbegrænsning.

II. Gældende lovgivning, m.v.

De eksisterende danske bestemmelser om efterforskning og indvinding af råstoffer findes i råstofloven¹. Loven omfatter ifølge § 2 sten, grus, sand, ler, kalk, kridt, tørv, muld og lignende forekomster, dog ikke råstoffer, der er omfattet af lov om anvendelse af Danmarks undergrund. Det er lovens formål, jf. § 1, dels at sikre at udnyttelsen af råstofforekomsterne på land og hav sker som led i en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn², og at indvinding og efterbehandling tilrettelægges således, at det efterbehandlede areal kan indgå som led i anden arealanvendelse. Dels er formålet at sikre en råstofforsyning på længere sigt, at råstofferne anvendes i forhold til deres kvalitet, og, endelig, at naturbundne råstoffer i videst muligt omfang erstattes af affaldsprodukter.

De samfundsmæssige hensyn, der opereres med i § 3, er, at der ved lovens anvendelse på den ene side skal lægges vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en sikring af råstofressourcernes udnyttelse samt tages erhvervsmæssige

¹Lovbekendtgørelse (Lbk) 1025/2008 af lov om råstoffer (sammenskrivning af lbk. 784/2007, med de ændringer, der følger af § 12 i lov 507/2008 og § 5 i lov 508/2008).

²Disse hensyn er nævnt i § 3.

hensyn. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelsen af landskabelige værdier og videnskabelige interesser, en hensigtsmæssig byudvikling, infrastrukturanlæg, jord- og skovbrugsmæssige interesser, sandflugtsbekæmpelse og kystsikkerhed, fiskerimæssige interesser, ulemper for skibs- og luftfarten samt ændringer i strøm- og bundforhold.

Med disse indledende §§-er, som afstikker lovens formål, m.v., er der således tale om en bred vifte af samfundsmæssige hensyn, som søges tilgodeset. Det er værd at notere sig, at der bl.a. skal tages "erhvervsmæssige hensyn".

Loven er i dens nugældende form en videreførelse af den oprindelige råstoflov fra 1972.

Gældende råstoflovs relevante bestemmelser, for så vidt angår tidsbegrænsning

På søterritoriet og på kontinentalsoklen skal den relevante regulering, for så vidt angår tidsbegrænsning, primært findes i lovens §§ 19 og 20. Det hedder i disse bestemmelser, der findes under rubrikkerne "Godkendelse af indvindingsmateriel" og "Tilladelser og udlæg af indvindingsområder":

"Godkendelse af indvindingsmateriel"

§ 19. Til efterforskning og indvinding af råstoffer på søterritoriet og kontinentalsoklen må kun anvendes indvindingsmateriel, der er godkendt af miljøministeren. Godkendelsen kan kun udnyttes i henhold til en tilladelse efter § 20, stk. 1.

Stk. 2. Godkendelse efter stk. 1 kan gives på nærmere angivne vilkår, for en tidsbegrænset periode samt til anvendelse ved en nærmere afgrænset arbejdsopgave.

Stk. 3. Miljøministeren kan fastsætte regler for, hvilket indvindingsmateriel der kan godkendes efter stk. 1, herunder at indvindingsmateriellet skal være udstyret med og anvende elektronisk kontroludstyr til registrering af indvindingsfartøjets position under indvinding m.v.

Tilladelser og udlæg af indvindingsområder

§ 20. Efterforskning og indvinding af råstoffer på søterritoriet og kontinentalsoklen må kun ske i geografisk afgrænsede og miljøvurderede områder og efter tilladelse fra miljøministeren.

Stk. 2. Tilladelse efter stk. 1 kan gives til en eller flere ansøgere og for en periode på indtil 10 år. I en tilladelse til efterforskning kan der gives ansøgeren fortrinsret til indvindingstilladelse.

Stk. 3. Det påhviler ansøgeren at foretage de fornødne undersøgelser og miljømæssige

vurderinger eller helt eller delvis at afholde udgifterne hertil.

Stk. 4. Tilladelse efter stk. 1 kan ikke gives i områder med en vanddybde på mindre end 6 m.

Stk. 5. Miljøministeren kan, for så vidt angår indvinding i områder med en vanddybde på mindre end 6 m gøre undtagelse fra bestemmelsen i stk. 4, når en værdifuld råstofforekomst kan indvindes, uden at indvindingen er i konflikt med væsentlige naturmæssige værdier”.

§ 19, stk. 2, taler således om “*en tidsbegrænset periode*”, for så vidt angår godkendelse af indvindingsmateriel, medens § 20, stk. 2, taler om “*en periode på indtil 10 år*”, for så vidt angår tilladelse til efterforskning og indvinding.

Af forarbejderne til den gældende § 19 fremgår det³ bl.a., at § 19-godkendelsesordningen fortsat forudsattes administreret således, at der blev sat loft over den samlede lastekapacitet, som var fastsat til ca. 25.000 m³, hvilket udgjordes af ca. 50 ral- og sandsugerfartøjer. Nye godkendelser ville fortsat kun blive meddelt i det omfang der, ud fra en overordnet miljø- og forsyningsmæssig vurdering, var mulighed eller behov for at udvide indvindingskapaciteten. Og der ville “fortsat” være mulighed for at meddele § 19-godkendelse for en tidsbegrænset periode. Forarbejderne til § 20 henviste til, at bestemmelsen om, at tilladelse til indvinding i et afgrænset område til en eller flere ansøgere for en periode på indtil 10 år, indholdsmæssigt var i overensstemmelse med tidligere råstoflov. Det oplystes herved, at 10-årige tilladelser sædvanligvis blev givet, når der var tale om tilladelse til indvinding af råstoffer til den daglige råstofforsyning, medens korterevarende tilladelser ville blive givet til leverancer til tidsbegrænsede konkrete anlægsarbejder, samt ved meddelelser af tilladelser til nyttiggørelse af oprensings- og uddybningsmaterialer. Efterforskningstilladelser ville normalt ikke blive givet for en længere periode end 3 år.

“*Bortfald, tilbagekaldelse eller ændring af tilladelser*” er behandlet i den gældende lovs § 24. Det hedder her bl.a.:

§ 24. En godkendelse efter § 19, stk. 1, og en tilladelse efter § 20, stk. 1, bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år.

³Lovforslag L 153/1995-96, FT tillæg A 3235, særlige bemærkninger til § 19.

Stk. 2. Miljøministeren kan tilbagekalde en godkendelse efter § 19, stk. 1. Tilbagekaldelsen skal ske med et varsel på mindst 10 år. I tilfælde af grov eller gentagen overtrædelse af vilkår eller lovgivningen i øvrigt kan tilbagekaldelsen ske uden varsel.
[...]

Stk. 5. Miljøministeren kan fastsætte regler om, at godkendelser efter § 19, stk. 1, kan opsiges med et varsel på mindst 10 år.

Stk. 6. Miljøministeren kan til enhver tid begrænse eller tilbagekalde en tilladelse efter § 20, stk. 1”.

III. Lovforslaget

Miljøministerens tale i forbindelse med fremsættelsen af det nu foreliggende lovforslag L 190⁴ påpeger, at råstoflovens regler om indvinding på havet med lovforslaget ændres, således at lovens bestemmelser om fartøjsgodkendelse ophæves, og lovens bestemmelser om efterforsknings- og indvindingstilladelser “moderniseres”, herunder med indførelse af auktion og vederlag til staten. Det fremhæves, at baggrunden for forslaget om at ophæve bestemmelserne om fartøjsgodkendelse for det første er en åbningsskrivelse fra EU-Kommissionen, fordi fartøjsgodkendelsesordningen udgør en restriktion i forhold til den fri udveksling af tjenesteydelser, som ikke kan retfærdiggøres efter EU-retten. For det andet at Konkurrencerådet i en begrundet udtalelse har vurderet, at reglerne har en markedsafskærmende virkning og dermed hindrer fri konkurrence på det danske marked for råstofindvinding på havet. Baggrunden for forslaget om at ændre lovens bestemmelser om efterforsknings- og indvindingstilladelser angives at være, at de nuværende regler om efterforskning og indvinding på havet har vist sig ikke i praksis at kunne administreres således, at der i tilstrækkeligt omfang skabes incitament for branchen til efterforskning af nye indvindingsområder. Med baggrund i statens ejendomsret til råstofressourcerne på havet indføres der vederlag til staten. Lovforslaget indfører et fremtidigt tilladelsessystem, hvor virksomheder ved auktion mod et vederlag til staten kan sikre sig eneret til indvinding i et område i en afgrænset periode og herudover kan købe sig ret til indvinding i fællesområder.

Selve lovforslaget bestemmer i § 1, nr. 10, at § 19 ophæves. § 1, nr. 11 har givet § 20 en ny overskrift og nyt indhold, medens der med forslagets § 1, nr. 12 er indsat

⁴Skriftlig fremsættelse (1. april 2009), Miljøministeren (Troels Lund Poulsen).

en ny bestemmelse som § 20 a.

Disse bestemmelser i lovforslaget ser herefter således ud:

“Tilladelse til efterforskning og indvinding

§ 20. De af loven omfattede råstoffer på søterritoriet og kontinentalsoklen tilhører den danske stat. Efterforskning og indvinding af råstoffer på søterritoriet og kontinentalsoklen må kun ske efter tilladelse meddelt af miljøministeren efter denne lov.

Stk. 2. Miljøministeren kan på nærmere fastsatte vilkår, jf. § 21, meddele tilladelse til efterforskning eller indvinding af et eller flere råstoffer på følgende måder:

- 1) Tilladelse med eneret til efterforskning eller indvinding kan, efter offentlig indkaldelse af ansøgninger på baggrund af nærmere fastsatte kriterier, herunder et minimumsprogram for efterforskning og miljøvurdering, meddeles på grundlag af størrelsen af det vederlag, ansøgerne tilbyder at betale ved udstedelsen af indvindingstilladelsen. Såfremt flere ansøgere tilbyder at betale samme vederlag, indkaldes supplerende tilbud fra disse ansøgere.
- 2) Tilladelse til efterforskning eller indvinding i områder omfattet af § 22, stk. 1, kan meddeles efter ansøgning.
- 3) Tilladelse til efterforskning eller indvinding af sand til større opfyldningsopgaver, til kystbeskyttelse og til nyttiggørelse af oprensings- og uddybningsmateriale kan efter ansøgning meddeles til bygherren.
- 4) Tilladelse til efterforskning uden efterfølgende indvindingsret kan meddeles efter ansøgning.

Stk. 3. Der kan kun meddeles tilladelse i geografisk afgrænsede og miljøvurderede områder.

Stk. 4. Der kan ikke gives tilladelse til opfiskning af søsten med grab eller lignende.

Stk. 5. Ved meddelelse af tilladelse skal der lægges vægt på en vurdering efter lovens § 1 og § 3.

§ 20 a. Tilladelse efter § 20 meddeles for en tidsbegrænset periode. Tilladelse til henholdsvis efterforskning og indvinding meddeles hver for sig. I en tilladelse til efterforskning efter § 20, stk. 2, nr. 1, kan der gives ansøgeren fortrinsret til indvindingstilladelse. I en efterforskningstilladelse med fortrinsret kan det bestemmes, at efterforsknings- og undersøgelsesdata skal behandles fortroligt i et nærmere fastsat tidsrum, jf. stk. 5.

Stk. 2. Tilladelse efter § 20 kan ikke gives i områder med en vanddybde på mindre end 6 m.

Stk. 3. Miljøministeren kan, for så vidt angår indvinding i områder med en vanddybde på mindre end 6 m, gøre undtagelse fra bestemmelsen i stk. 2, når en værdifuld råstofforekomst kan indvindes, uden at indvindingen er i konflikt med væsentlige kulturarvs- og naturmæssige værdier.

Stk. 4. Det påhviler ansøgeren til en tilladelse efter § 20 at foretage de fornødne

undersøgelser og miljømæssige vurderinger.

Stk. 5. Miljøministeren fastsætter nærmere regler om meddelelse af tilladelse efter § 20, herunder om betingelser for og afholdelse af auktion og overbud, kriterier i forbindelse med auktion, tidsbegrænsning, eneret, fortrolig behandling af efterforsknings- og undersøgelsesdata og om tilladelsesordningen i øvrigt.”

Lovforslagets relevante bestemmelser, for så vidt angår tidsbegrænsning

Lovforslaget har således, hvad angår tidsbegrænsningsspørgsmål, taget de nugældende bestemmelser herom i §§ 19 og 20 ud og dels indsat en generel bestemmelse i § 20 a, stk. 1, dels opregnet tidsbegrænsning som et af flere elementer i forslagets § 20 a, stk. 5. Det siges imidlertid ikke i loven – som hidtil – hvilken tilladelsesperiode, der bliver tale om, idet det alene i forslagets § 20 a, stk. 1 hedder, at *tilladelse efter § 20 meddeles for en tidsbegrænset periode*, hvilket står i modsætning til den nugældende bestemmelse i § 20, stk. 2, hvorefter tilladelse kan gives for en periode *på indtil 10 år*. Og i § 20 a, stk. 5 hedder det i forslaget blot, at miljøministeren fastsætter nærmere regler om meddelelse af tilladelse efter § 20, herunder om [...] tidsbegrænsning [...].

Lovbemærkningerne til det nye forslag beskæftiger sig imidlertid med det tidsmæssige aspekt. I de almindelige bemærkninger er det således i pkt. 2.2 under behandlingen af ændring af reglerne i §§ 20-22 om efterforsknings- og indvindingstilladelse ved omtalen af lovforslagets måder at meddele tilladelser på bl.a. udtrykt, at “fastsættelsen af eneretslængden” til efterforskning og indvinding primært vil ske “på baggrund af en samlet vurdering af investerings- og omkostningsniveauet samt hensynet til forsyningssikkerheden”. Dette følger efter omtalen af de forventede bud, idet det derom har været sagt, at “Virksomhedens bud og fortjeneste ved salget vil bl.a. være bestemt af mængden, kvaliteten, efterspørgslen, konkurrencen med landmaterialer og importerede materialer og af sejlafstanden til landanlægget”. Under omtalen af de økonomiske konsekvenser for erhvervslivet, pkt. 4.1, har lovbemærkningerne opmærksomheden henledt på virksomhedernes situation med følgende udsagn, som knytter an til erhvervets typiske langtidskontrakter:

“Forsyningen af råstoffer til betonindustrien er præget af efterspørgslen efter ensartet kvalitet og forsyningssikkerhed *ofte i form af langtidskontrakter*. Det afleder et behov fra indvindingsvirksomhederne om sikkerhed for adgang til råstoffer i de mængder og i de kvaliteter, som de kontraktligt har forpligtet sig til at levere. *En længere leveringsperiode* afspejler sig positivt i prisen. De virksomheder, der forsyner

betonindustrien, er derfor af konkurrencehensyn primært interesseret i at få adgang til indvindingsområder, hvor de har *sikkerhed for i en længere periode* at kunne indvinde råstoffer i de mængder og de bestemte kvaliteter, som de kontraktlig har forpligtet sig til.” (mine kursiveringer).

Også Lovforslagets specielle bemærkninger har berørt det tidsmæssige, og her mere specifikt. Det hedder således i bemærkningerne til § 20 a, stk. 1, at

“Tilladelserne vil være tidsbegrænsede. Konkurrencerådet har i sin udtalelse fra 9. november 2005 anbefalet, at “reglerne om efterforskningstilladelser i råstoflovens § 20 ændres, således at efterforskningstilladelser som hovedregel ikke gives med fortrinsret til efterfølgende indvinding (eneret). Efterforskningstilladelse med fortrinsret bør alene tildeles, hvor væsentlige omkostningsmæssige begrundelser taler herfor, og efterforskningstilladelser med fortrinsret bør normalt ikke have en varighed på mere end 1 år.” Endvidere anbefaler Konkurrencerådet, “at reglerne om indvindingstilladelser i råstoflovens § 20 ændres, så indvindingstilladelser kun er forbundet med en eneret, hvis væsentlige begrundelser taler herfor. Eneretten bør ikke have en varighed, der overstiger 2 år, medmindre der har været særligt høje omkostninger forbundet med efterforskningen og miljøvurderingen eller med mindre ganske særlige råstofmæssige, miljømæssige eller forsyningsmæssige grunde taler herfor.”

Den tidligere miljøminister har i sit svar til Konkurrencerådet på baggrund af de gældende regler om indvindingstilladelser tilkendegivet, at ministeren er enig i Konkurrencerådets anbefaling om ændring af reglerne om efterforskningstilladelser, mens ministeren for så vidt angår indvindingstilladelser i en lovændring vil lægge op til, at en eventuel eneret til enhver tid fastlægges konkret på baggrund af de kriterier, som bl.a. er fremført af Konkurrencerådet, og at længden af den tildelte eneret kun i helt særegne tilfælde vil kunne overstige 5 år.

Reglerne herom vil efter forhandling med Konkurrencestyrelsen blive fastsat i bekendtgørelsen, der udstedes i henhold til § 20 a, stk. 5⁵[...].”

I fortsættelse heraf siges det i bemærkningerne til § 20 a, stk. 5, at

⁵ Det tilføjes her: “se her til bemærkningerne til § 1, nr. 13”, hvilket må være en fejl, idet bemærkningerne til § 20 a, stk. 5 findes under samme rubrik, nemlig til nr. 11 og 12.

“I overensstemmelse med bemærkningerne ovenfor vedrørende auktion m.v. vil de nærmere regler om betingelser for og afholdelse af auktion og overbud, kriterier i forbindelse med auktion, *tidsbegrænsning*, eneret, fortrolig behandling af efterforsknings- og undersøgelsesdata blive fastsat i bekendtgørelse.

[...]

Som det fremgår af bemærkningerne ad stk. 1, skal bekendtgørelsens nærmere regler om *enerettens længde* forhandles med Konkurrencestyrelsen, og fortrolighedsperioden vil blive fastsat i overensstemmelse hermed.” (mine kursiveringer)

Lovforslaget har hermed for det første “flyttet” tidsbegrænsningsspørgsmål fra lovteksten til lovbemærkningerne, hvorved det i første række bliver et tema for en fremtidig bekendtgørelse.

Lovforslaget har for det andet delvis taget udgangspunkt i den af Konkurrencerådet anbefalede ordning (afgørelsen af 22. juni 2005).

- For så vidt angår *efterforskningsstilladelser* med efterfølgende fortrinsret til indvinding (eneret) anbefalede Konkurrencerådet altså, at sådanne tilladelser *som hovedregel ikke skulle gives*. De burde *alene tildeles*, hvor *væsentlige omkostningsmæssige begrundelser* taler herfor. Og de burde normalt *ikke* have en *varighed* på mere end 1 år.
- For så vidt angik *indvindingstilladelser*, anbefalede Konkurrencerådet, at de *kun* burde være forbundet med en *eneret*, hvis væsentlige begrundelser taler herfor. Og eneretten burde *ikke*, medmindre der har været særligt høje omkostninger forbundet med efterforskningen m.v., have en varighed, *over 2 år*.

Lovbemærkningernes henvisning til den tidligere miljøministers svar til Konkurrencerådet – som på baggrund af de gældende regler om indvindingstilladelser havde tilkendegivet – at miljøministeren var enig i Konkurrencerådets anbefaling i afgørelsen af 22. juni 2005 om ændring af reglerne om *efterforskningsstilladelser*, synes at føre til, at der med lovbemærkningerne lægges op til, at de kommende regler i bekendtgørelsesform, udstedt i medfør af § 20 a, stk. 5, efter forhandling med Konkurrencestyrelsen, vil blive udformet i overensstemmelse hermed.

Hvad derimod angår Konkurrencerådets anbefaling om, at eneret til *indvindingstilladelse*, hvis der er væsentlige begrundelser herfor, ikke bør have en varighed på over 2 år, m.v., synes, med de nu i Lovforslagets foreliggende lovbemærkninger henvisning til den daværende miljøministers svar på Konkurrencerådets udtalelse, at ville blive tillagt den vægt i den fremtidige bekendtgørelse, at en eventuel eneret til enhver tid *fastlægges konkret* på baggrund af de kriterier, som bl.a. er fremført af Konkurrencerådet, men at længden af den tildelte eneret kun i helt særegne tilfælde vil kunne overstige 5 år.

Konkurrencerådets anbefaling tages op nedenfor i afsnit IV.

IV. Vurdering af lovforslag L 190's bestemmelser om tidsbegrænsning

Det er naturligt – i lyset af lovbemærkningernes egne udgangspunkter – at underkaste lovforslaget L 190's bestemmelser om tidsbegrænsninger en analyse, dels på baggrund af EU-retlige principper, dels på baggrund af almindelige konkurrencemæssige forhold, som har ligget til grund for Konkurrencerådets udtalelse.

A. EU-retlige principper vedrørende bestemmelser om tidsbegrænsning

1. Lange og uopsigelige kontrakter kan være en hindring for konkurrencen

Det forekommer nærliggende og forståeligt, at de grundlæggende EU-retlige principper om fri bevægelighed for de økonomiske goder – og fri konkurrence mellem markedsaktørerne – må føre til, at meget lange og uopsigelige kontrakter kan være en hindring for konkurrencen. Dette er da også indirekte antaget af EF-domstolen i *Teleterminal*-dommen⁶ fra 1991. I denne sag havde Frankrig anlagt sag mod Kommissionen med påstand om annullation af et direktiv udstedt af Kommissionen på basis af en bestemmelse inden for EF-Traktatens kapitel om reglerne for konkurrence.⁷ Ifølge *en af bestemmelserne i det pågældende direktiv* blev der pålagt medlemsstaterne pligt til at sikre, at kontrakter vedrørende leje eller vedligeholdelse af terminaler, for hvilke bestemte virksomheder ved kontraktens indgåelse havde særlige eller eksklusive rettigheder, *skulle kunne opsiges med højst et års varsel*. EF-domstolen udtalte imidlertid herom, at den pågældende traktatbestemmelse kun giver Kommissionen kompetence med hensyn til statslige foranstaltninger, medens konkurrencestridig adfærd fra virksomhedernes side på deres eget initiativ kun kan påtales ved hjælp af individuelle beslutninger, truffet i henhold til de bestemmelser i Traktaten, som i dag findes i artiklerne 81 og 82.⁸ Det fremgik imidlertid ikke af

⁶Frankrig mod Kommissionen (*Teleterminaler*), sag 202/88, dom af 19.3.1991, EF-domssamlingen 1991, I-1223.

⁷EF-Traktatens artikel 86, stk. 3 (dengang artikel 90, stk. 3).

⁸Det ville i det foreliggende tilfælde have forudsat, at man ved hjælp af statslig regulering havde tvunget eller tilskyndet de virksomheder, der havde været indrømmet

direktivet, at man ved hjælp af statslig regulering havde tvunget eller tilskyndet de virksomheder, der havde været indrømmet særlige eller eksklusive rettigheder, til at indgå langvarige kontrakter. Det førte derfor til EF-domstolens konklusion på dette punkt, nemlig at artikel 86⁹ hermed ikke kunne anses som den korrekte hjemmel for en afhjælpning af *de hindringer for konkurrencen, som udgjordes af de i direktivet omhandlede langvarige kontrakter*.¹⁰ De her af mig fremhævede ord viser imidlertid, indirekte, at EF-domstolen må anses for at have anerkendt, at langvarige kontrakter kan udgøre en hindring for konkurrencen. Der var, som sagen var præsenteret, ingen anledning til og mulighed for at uddybe dette synspunkt fra EF-domstolens side.

Det skal tilføjes, at hvad angår den i lovbemærkningerne omtalte åbningsskrivelse fra EU-Kommissionen er den angivet at være møntet på fartøjsgodkendelsesordningen, som har udgjort en restriktion i forhold til den fri udveksling af tjenesteydelser, som ikke har kunnet retfærdiggøres efter EU-retten. Derimod har Kommissionen tilsyneladende ikke reageret over for de tidsrammer, som den eksisterende lov rummer, nemlig 10 års-reglen.

2. En tidsmæssig beskyttet eneret kan være EU-medholdelig

EF-domstolen har i en senere afgørelse, *Sydhavnens Sten og Grus*¹¹ fra år 2000, mere indgående beskæftiget sig med de tidsmæssige forhold ved rettighedstildeling. Der deltog 9 dommere ved afgørelsen, hvori EF-domstolens præsident havde forsædet, og dommen må derved anses for principiel og vigtig.

særlige eller eksklusive rettigheder, til at indgå langvarige kontrakter.

⁹Den daværende artikel 90.

Artikel 86 bestemmer i stk. 1 og stk. 2, at: "Medlemsstaterne afstår, for så vidt angår offentlige virksomheder og virksomheder, som de indrømmer særlige eller eksklusive rettigheder, fra at træffe eller opretholde foranstaltninger, som er i strid med denne traktats bestemmelser, navnlig de i artiklerne 12 og 81-89 nævnte.

Stk. 2. Virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse [...] er underkastet denne traktats bestemmelser, navnlig konkurrencereglerne, i det omfang anvendelsen af disse bestemmelser ikke retligt eller faktisk hindrer opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet dem. [...]."

¹⁰Den pågældende bestemmelse i direktivet (artikel 7) blev derfor annulleret.

¹¹Entreprenørforeningens Affalds/Miljøsektion som mandatar for *Sydhavnens Sten & Grus* mod Københavns Kommune, sag C-209/98, præjudiciel afgørelse af 23.5.2000, EF-domssamlingen 2000, I-3743.

Der var tale om en sag, hvor Østre Landsret under en tvist mellem Sydhavnens Sten & Grus ApS og Københavns Kommune vedrørende kommunens indsamlingsordning for ikke-miljøfarligt bygge- og anlægsaffald havde stillet EF-domstolen forskellige spørgsmål. Bl.a. var det spørgsmål blevet rejst, om der forelå en overtrædelse af EF-traktatens artikel 82 om forbud mod misbrug af en dominerende stilling. EF-domstolen udtalte herom for det første, at tildelingen af en eksklusiv rettighed på en del af det nationale område af miljøhensyn, som f.eks. tilvejebringelsen af den nødvendige kapacitet til genanvendelse af byggeaffald, ikke i sig selv udgør et misbrug af en dominerende stilling.¹²

EF-domstolen fortsatte herefter med at undersøge, om den eksklusive rettighed ikke desto mindre førte til et misbrug af en dominerende stilling. Over for denne mulighed havde den danske regering imidlertid gjort gældende, at selv om eneretten måtte medføre en konkurrencebegrænsning, ville den være berettiget, da den var nødvendig for at garantere udførelsen af en opgave af almindelig økonomisk interesse, nemlig håndtering af byggeaffald. Ifølge den danske regering gjorde denne opgave det påkrævet at skabe den fornødne kapacitet til behandling af byggeaffald fra Københavns Kommune. EF-domstolen bemærkede på denne baggrund for det første, at de omtalte bestemmelser i artikel 86, stk. 1, sammenholdt med stk. 2, kan påberåbes som grundlag for, at en medlemsstat tildeler en virksomhed, som har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, eksklusive rettigheder, der bl.a. er i strid med traktatens artikel 82, i det omfang opfyldelsen af de særlige opgaver, som er betroet den, kun kan sikres ved tildeling af sådanne rettigheder, [...]¹³.

EF-domstolen gik herefter ind på den konkret foreliggende sag, hvorved den først fastslog, at håndtering af bestemte former for affald kan være genstand for en tjenesteydelse af almindelig økonomisk interesse. I samme åndedrag udtalte den, at Københavns Kommune havde betroet tre virksomheder opgaven med at behandle byggeaffald fra kommunen, og at disse virksomheder havde pligt til at modtage det pågældende affald og behandle det med henblik på genanvendelse, i det omfang det var muligt at genanvende affaldet. Under disse omstændigheder måtte det anerkendes,

¹²Præmis 68.

¹³Præmis 74. EF-domstolen henviste i den forbindelse til en tidligere dom, den havde afsagt om et statslige handelsmonopol.

at de pågældende virksomheder var betroet en *opgave af almindelig økonomisk interesse*¹⁴.

EF-domstolen fandt herefter anledning til at undersøge, om den eneret, der var tildelt de tre virksomheder, var *nødvendig*, for at de kunne udføre den opgave af almindelig økonomisk interesse, som var betroet dem, på acceptable økonomiske vilkår¹⁵. EF-domstolen udtalte herved:

Det fremgår af de oplysninger, der er fremkommet for Domstolen, at da Grøften-anlægget blev oprettet, og der blev givet et begrænset antal virksomheder en eneret, stod Københavns Kommune over for et miljøproblem, som blev anset for alvorligt, nemlig at størstedelen af byggeaffaldet blev nedgravet, selv om det kunne være genanvendt. Affaldet kunne ikke genanvendes, fordi der ikke var virksomheder, der kunne behandle det. Kommunen fandt, at det var nødvendigt at oprette et anlæg med stor kapacitet med henblik på at håndtere affaldet fra kommunen og genanvende det med en høj genbrugskvalitet. Endvidere fandt kommunen, at den med henblik på at gøre det nye anlæg rentabelt måtte sikre anlægget en betydelig tilgang af affald ved at give det eneret til behandling heraf.

Eneretten medfører ganske vist, at andre virksomheder, der ønsker at træde ind på markedet, som f.eks. Sydhavnens Sten & Grus, afskæres herfra, selv om de er miljøgodkendte, men da der ikke var nogen virksomheder, der kunne behandle det i hovedsagen omhandlede affald, *kunne Københavns Kommune med rette anse det for nødvendigt* at oprette et anlæg med stor kapacitet. Det var *også berettiget*, at der med henblik på at gøre det interessant for virksomhederne at deltage i driften af et anlæg med stor kapacitet fandtes *at være behov for en eneret, der tidsmæssigt var begrænset til en normal afskrivningsperiode for investeringerne*, og som geografisk var begrænset til kommunens område¹⁶.

EF-domstolen kunne altså, ved de af mig kursiverede ord, nå frem til, at der kunne være behov for, og at det dermed var i overensstemmelse med de EU-retlige regler, ved offentlig foranstaltning at sikre eneret for en tidsmæssigt begrænset periode.

EF-domstolen udbyggede dette synspunkt i de efterfølgende præmisser¹⁷ ved dels

¹⁴Præmis 75 og 76.

¹⁵Et krav som havde været opstillet i tidligere domme, som EF-domstolen nu henviste til, *Corbeau*-dommen, præmis 14 og 16, og *Brentjens'*-dommen, præmis 107.

¹⁶Præmisserne 78 og 79.

¹⁷Præmisserne 80-82.

at henviser til, at en mindre konkurrencebegrænsende foranstaltning – som f.eks. en forskrift, der blot pålagde virksomhederne at lade deres affald genanvende – ikke nødvendigvis, som følge af, at kapaciteten til behandling af det pågældende affald netop var utilstrækkelig, ville have sikret, at størstedelen af affaldet fra kommunen ville blive genanvendt, dels at pege på, at selv om tildelingen af eneretten måtte antages at medføre en begrænsning af konkurrencen på en væsentlig del af fællesmarkedet, kunne den anses for nødvendig med henblik på udførelsen af en opgave af almindelig økonomisk interesse. Der var i øvrigt ikke noget der tydede på, at den tildelte eneret nødvendigvis foranledigede de pågældende virksomheder til at misbruge deres dominerende stilling.

EF-domstolen konkluderede herefter, at EF-traktatens artikel 86, sammenholdt med artikel 82, ikke er til hinder for etablering af en kommunal ordning, som den der forelå i sagen, således at der kunne sikres en tilstrækkelig stor tilgang af sådant affald til disse virksomheder, mens andre virksomheder blev udelukket fra at behandle det pågældende affald, selv om også de var miljøgodkendte.¹⁸

Man kan notere sig, af EF-domstolen med denne sag, dels må anses for at have bekræftet den principielle holdning, at langtidsaftaler eller tilladelser, der indrømmer eneret, vil kunne udgøre en traktatstridig konkurrencebegrænsning, dels har gjort det klart, at det kan være nødvendigt og fuldt ud berettiget at indrømme en eneret, der tidsmæssigt anerkender en normal afskrivningsperiode for investeringer. Centralt står herved hensynet til en rentabel investering¹⁹. At EF-domstolen herved er gået forholdsvis langt i henseende til at anerkende en tidsmæssigt afgrænset eneret kan også spores af det forhold, at generaladvokaten i sagen – i modsætning til det resultat EF-domstolen kom til – havde foreslået det svar, at EF-traktatens artikel 86 sammenholdt med artikel 82 skal fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for interne forskrifter²⁰, der indebærer, at indsamling og nyttiggørelse af ikke-miljøfarligt bygge- og anlægsaffald fra en væsentlig del af fællesmarkedet ud fra rent økonomiske hensyn er forbeholdt virksomheder med en særlig tilladelse eller godkendelse.

¹⁸Præmis 83.

¹⁹Der kan herved også henvises til generaladvokat Léger's forslag til afgørelse i sagen, punkterne 43 og 106.

²⁰Altså nationale regler.

3. Ikke krav om tidsbegrænsning ved udbud af offentlige kontrakter

I en nyere sag, *pressetext Nachrichtenagentur*²¹ har EF-domstolen skullet tage stilling til spørgsmål, der var rejst for en østrisk domstol vedrørende en kontrakt om nyhedsformidlingstjenester. Sagen angik EU-udbudsreglerne af offentlige kontrakter. Et af de rejste spørgsmål var, som EF-domstolen omformulerede det, om der var tale om en ny indgåelse af en aftale (og dermed om pligt til udbud efter EU-udbudsreglerne) som følge, dels af indgåelsen af en ny klausul om afkald på retten til at opsiges aftalen, dels af en højere rabat på visse af de tjenesteydelser, der var genstand for aftalen²². Hertil svarede EF-domstolen:

“Hvad for det første angår indgåelsen af en ny klausul om afkald på retten til opsigelse inden for den periode, i hvilken en aftale indgået for en tidsbegrænset periode er gyldig, skal det bemærkes, at den praksis, som består i at indgå en offentlig tjenesteydelsesaftale for en tidsbegrænset periode, som sådan ikke er en del af ordningen om og formålet med fællesskabsbestemmelserne om offentlige kontrakter. En sådan praksis vil med tiden kunne hindre konkurrencen mellem mulige tjenesteydere og følgelig hindre anvendelsen af Fællesskabets direktiver om offentliggørelsen af fremgangsmåderne med hensyn til indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler.

Der er imidlertid ikke på fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin noget til hinder for indgåelsen af tidsbegrænsede offentlige tjenesteydelsesaftaler.

Tilsvarende kan en klausul, hvorved parterne forpligter sig til i en bestemt periode ikke at opsiges en tidsbegrænset aftale, ikke på forhånd anses for at være ulovlig i forhold til fællesskabslovgivningen om offentlige kontrakter²³.

Denne del af EF-domstolen svar til den nationale domstol²⁴, som altså fastslår, at der *ikke* på fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin *er noget til hinder for* indgåelsen af *tidsbegrænsede* offentlige tjenesteydelsesaftaler, er markant. Herved påpeges nemlig, at EF-traktaten ikke pålægger medlemsstaterne nogen retlig forpligtelse til at gøre udbudte kontrakter tidsbegrænsede. Dette resultat fremstår som noget, der af EF-domstolen selv ikke findes hensigtsmæssigt. Som EF-domstolen nemlig siger, vil

²¹*pressetext Nachrichtenagentur* mod Østrig, sag C-454/06, dom af 19.6.2008, endnu ikke i EF-domssamlingen.

²²Præmis 72.

²³Præmisserne 73-75.

²⁴Den østrigske Bundesvergabeamt.

*en sådan praksis med tiden kunne hindre konkurrencen mellem mulige tjenesteydere og følgelig hindre anvendelsen af Fællesskabets direktiver om offentliggørelsen af fremgangsmåderne med hensyn til indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler.*²⁵ Og EF-domstolens henvisning til, at den praksis, som består i at indgå en offentlig tjenesteydelsesaftale for en tidsbegrænset periode, som sådan ikke er en del af ordningen om og formålet med fællesskabsbestemmelserne om offentlige kontrakter. Så på den ene side er EF-domstolen opmærksom på, at det ikke er en del af EU's udbudsregler, at de udbudte kontrakter ikke må være tidsbestemte, men samtidig slår EF-domstolen fast, at der ikke er noget til hinder for indgåelsen af tidsbegrænsede offentlige tjenesteydelsesaftaler. Det må derved anses for at være en opfordring fra EF-domstolens side til EU-lovgiver (Ministerrådet, Kommissionen og Europa-Parlamentet) om at formulere en sådan lovgivning. Så længe dette ikke er sket, står medlemslandene imidlertid frit ved deres indgåelse af offentlige kontrakter eller ved udformning af national lovgivning.

B. Bestemmelser om tidsbegrænsning i lyset af almindelige konkurrencemæssige forhold

Det synes ubestrideligt, at meget lange kontrakter eller rettighedstildelinger kan virke hæmmende for udvikling af virksom konkurrence. Dette ligger da også til grund for EF-domstolens afgørelser, såvel i *Teleterminal*-dommen som i *pressetext Nachrichtenagentur*-dommen. Også Konkurrencerådets henvendelse fra 2005 til kulturministeren bygger på dette grundsynspunkt.

Der er imidlertid tale om en noget enøjet synsvinkel, hvis langtidskontrakter eller længerevarende rettighedstildelinger alene afskæres på grund af et arbitrært tidsperspektiv, f.eks. en bestemt årrække eller en på forhånd fastlagt længste periode. Således har EF-domstolen, trods sit udgangspunkt fra *Teleterminal*-dommen og fra *pressetext Nachrichtenagentur*-dommen om det potentielt farlige for konkurrencen af langtidskontrakter og langtidsrettigheder, med *Sydhavnens Sten og Grus*-dommen tydeligt foretaget en afvejning, som ikke er baseret på en absolut tidsgrænse, men på andre forhold. EF-domstolens henvisning til en *normal afskrivningsperiode* for

²⁵Altså de såkaldte udbudsdirektiver, i dag først og fremmest Rådets direktiv nr. 18 fra 2004.

foretagne *investeringer* og til en *tidsmæssig begrænsning* i forhold hertil er således udtryk for en balanceret stillingtagen, som i EU-retlig sammenhæng altså er fuldt ud berettiget.

Det såkaldte *Licensdirektiv*²⁶ vedrørende tilladelser til prospektering, efterforskning og produktion af kulbrinter²⁷ har taget samme udgangspunkt. Det er således i direktivets artikel 4 bestemt, at

“Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger med henblik på følgende:

a) [...]

b) *tilladelsens varighed* må ikke overstige det tidsrum, der er *nødvendigt* for at afslutte den virksomhed, tilladelsen vedrører. Myndighederne *kan dog forlænge tilladelsens varighed*, når denne er *utilstrækkelig* til, at den pågældende virksomhed kan afsluttes, og virksomheden er gennemført i overensstemmelse med tilladelsen

c) enheder har kun enerettigheder i det geografiske område, som tilladelsen omfatter, *i det tidsrum*, der er *nødvendigt* for at afslutte den virksomhed, tilladelsen vedrører”.
(mine kursiveringer)

Licensdirektivet har således valgt ikke at indsætte nogen absolut overgrænse for tildeling af licens til efterforskning og produktion, for så vidt angår olieprodukter, m.v. I stedet har direktivet valgt den fremgangsmåde at gøre bevillingsperioden afhængig af et *nødvendighedskriterium*, nemlig således, at tilladelse kan gives i så lang tid, som det er nødvendigt for at afslutte den relevante aktivitet.²⁸

Licensdirektivet almindelige regler er i Danmark implementeret ved *undergrundsloven*²⁹, hvori § 13 bestemmer, at der for kulbrinter meddeles tilladelser til efterforskning og indvinding for et tidsrum, af indtil 6 år, der, såfremt særlige omstændigheder

²⁶Også ofte kaldet *Koncessionsdirektivet*.

²⁷Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 94/22/EF af 30. maj 1994 om betingelser for tildeling og udnyttelse af tilladelser til prospektering, efterforskning og produktion af kulbrinter, EF-Tidende 1994 L 164/3 af 30/06/1994.

²⁸Det skal bemærkes, at der naturligvis ikke nødvendigvis er identitet mellem situationerne efter Licensdirektivet og Råstoflovens ordning for efterforskning og indvinding.

²⁹Lbk 889/2007 om anvendelse af Danmarks undergrund.

foreligger, kan forlænges med henblik på efterforskning med indtil 2 år ad gangen, således at den samlede efterforskningsperiode dog kun undtagelsesvis kan overstige 10 år.

Tilladelsen med henblik på indvinding kan normalt højst forlænges for et tidsrum af 30 år, men kan dog forlænges, når særlige omstændigheder taler herfor, således at det samlede tidsrum for tilladelsen normalt ikke må overstige 50 år.

Det forekommer iøjnespringende, at længden af disse perioder, der utvivlsomt er tilpasset investeringskravene i den pågældende branche, så markant afviger fra de nu med Lovforslag L 190 foreliggende perioder. Jeg kunne forestille mig, at der også ved efterforskning og indvinding af råstoffer, ikke mindst fra havbunden, må være betydelige investeringsmæssige hensyn at tage, ligesom tilfældet er ved investeringerne efter undergrundsloven. Dette synes det foreliggende lovforslag ikke fuldt ud at have taget højde for, når forarbejderne inddrages.

V. Afslutning

Det foreliggende forslag til ændring af råstofloven udmærker sig i henseende til begrundelsen for de valgte tidsbegrænsninger – først og fremmest lovbemærkningernes henvisning til, at kun i helt særlige tilfælde vil der blive tale om mere end 5 år, for så vidt angår indvindingstilladelse – med, at der *ikke* sker en *relatering til de konkrete situationer*, hvor en tilladelse står for døren. I stedet opereres der med tidsrammer, som principielt synes at være maksimerede i den normale situation.

Dette afviger markant fra den holdning, der har været redegjort for ovenfor for så vidt angår det EU-retlige system. Det synes imidlertid i realiteten også at afvige fra andre steder i den præsentation af lovforslaget, som rummes i lovforslagets baggrundsmateriale, herunder de almindelige lovbemærkningers overvejelser. Således taler ministeren ved lovens fremsættelse, hvor dette ikke er møntet på de tidsmæssige perspektiver, om, at der med de hidtidige regler ikke i tilstrækkeligt omfang skabtes incitament for branchen til efterforskning af nye indvindingsområder. Og lovbemærkningerne har i de almindelige bemærkninger været inde på, at fastsættelsen af eneretslængden til efterforskning og indvinding primært bør ske på baggrund af en samlet vurdering af investerings- og omkostningsniveauet samt hensynet til forsyningssikkerheden. Dermed har hensynet til at sammenkæde bevillingslængden med investeringer og afskrivning været tydeligt markeret. Lovbemærkningerne har ligeledes kredset om samme tankegang, og dermed om den konkurrencemæssige

situation for de ansøgende virksomheder, hvor bemærkningerne henviser til, at virksomhedernes bud og fortjeneste ved salget bl.a. vil være bestemt af mængden, kvaliteten, efterspørgslen, konkurrencen med landmaterialer og importerede materialer og af sejlafstanden til landanlægget. Og lovbemærkningernes henvisning til, at der i visse situationer er tale om, at der inden for de berørte brancher opereres med langtidskontrakter, taler samme reelle sprog.

Konkurrencerådets henvendelse med tilhørende anbefaling udtaler i punkt 165, at det er Konkurrencestyrelsens vurdering, at systemet med tildeling af efterforskningstilladelser for perioder op til 3 år med fortrinsret til indvindingstilladelser for perioder op til 10 år begrænser konkurrencen, idet eventuelle konkurrenter potentielt udelukkes fra det pågældende område i en længere årrække. Dette udsagn står i alt væsentligt løsrevet fra den øvrige del af redegørelsen, hvis indhold jeg i øvrigt finder både velbegrundet og velfunderet. Men, hvad det tidsmæssige aspekt angår, er der ikke nærmere fremlagt nogen dokumentation eller argumentation, som på overbevisende måde danner baggrund for det netop refererede udsagn. Udsagnet om det tidsmæssige aspekt er snarere tilføjet til en i øvrigt sober redegørelse for Skov- og Naturstyrelsens tildelinger af efterforskningstilladelser og indvindingstilladelser. I redegørelsens punkt 170 siger Konkurrencerådet omvendt, at ud fra en konkurrenceretlig vurdering kan tildeling af enerettigheder dog i visse tilfælde og for kortere perioder være acceptable. Det nævnes, at det f.eks. kan være tilfældet, hvis erhvervelsen er forbundet med så betydelige initialomkostninger, at det er nødvendigt gennem en eneret at give den pågældende virksomhed mulighed for at få dækket disse initialomkostninger. I givet fald bør eneretten dog kun gives for en periode, der står i rimeligt forhold til initialomkostningen. Selv her, er der imidlertid ingen nærmere redegørelse for, hvad dette i tidsmæssig henseende indebærer, og hvorfor den hidtidige tildelingsordning måtte være gået for vidt i så henseende.

Jeg har ikke faktuelle kundskaber inden for det berørte område til at kunne udtale mig om, hvilken længde, der i de konkrete tilfælde bør gives tilladelser for. Det må kræve branchekyndighed, økonomisk og finansiell erfaring, kendskab til konkurrerende forsyningskilder, osv. Der synes at mangle en analyse heraf i Konkurrencerådets anbefalinger, der er tillagt særlig betydning ved det foreliggende lovforslag. Hvad jeg imidlertid her har vurderet, er det forhold, at lovforslaget med de dertil hørende lovbemærkninger lægger op til, at den hidtidige maksimumsnorm for tilladelse til

eftersforskning og indvinding, der har opereret med en periode på indtil 10 år, tages ud af loven. I stedet overlades tilladelseslængden til udformning i en bekendtgørelse – samtidig med, at der opstilles et langt kortere maksimum som den almindelige norm – der så skal danne rammen for fremtidige tilladelsesbeslutninger.

Efter min bedste vurdering er der herved tale om, at lovforslaget peger i retning af en ordning, som – hvad det tidsmæssige angår – ikke har taget det naturlige udgangspunkt i de involverede parter faktisk situation, investeringsmæssigt, afskrivningsmæssigt, konkurrencemæssigt, men i stedet har opereret med nogle arbitrære tidsgrænser. Efter min bedømmelse burde der i stedet være sket en omformning af den eksisterende lov, som ikke er bundet af absolutte normalperioder, men i stedet knytter an til de økonomiske realiteter.

Der ville med den af mig anviste fremgangsmåde være tale om at lægge sig klart inden for de rammer, som er afstukket af de EU-retlige krav og hensyn, først og fremmest afstukket af EF-domstolen, og samtidig være tale om en bedre tilpasning til de konkurrencemæssige hensyn, som jeg anerkender bør herske også for dette områdes vedkommende.

Jeg står naturligvis til rådighed, hvis nærmere drøftelser ønskes.

Med venlig hilsen

